

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор ВНЗ «Національна академія управління»

проф.

Сергій ЄРОХІН

«05» березня 2025 року

ВИСНОВОК

**про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів
докторської дисертації
Алексєвої Катерини Андріївни
на тему: «Управління конкурентною поведінкою інституціонально-
економічних суб'єктів національної економіки»
за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним
господарством**

1. Актуальність теми дослідження. Управління конкурентною поведінкою інституціонально-економічних суб'єктів національної економіки визначає не лише економічну стабільність держави, а й рівень її міжнародної конкурентоспроможності. Ефективна реалізація конкурентної поведінки інституціонально-економічними суб'єктами неможлива без належної взаємодії між державними інституціями, підприємницькими структурами та іншими учасниками економічних відносин (стейкхолдерами), які повинні функціонувати в умовах прозорого та прогнозованого економічного середовища.

У сучасних умовах розвитку національної економіки спостерігається низка обмежень, що стримують розвиток конкурентного середовища, а саме: недостатній рівень конкурентної поведінки суб'єктів, обмежений доступ до фінансових ресурсів, застаріла інфраструктура та її значні руйнування внаслідок воєнних дій, бар'єри, що ускладнюють інтеграцію у міжнародні ринки тощо. Ці фактори зумовлюють потребу у формуванні гнучких і дієвих стратегій адаптації як з боку держави, так і з боку підприємств.

Держава в даному процесі має відігравати активну роль, забезпечуючи створення сприятливих умов для розвитку підприємництва через удосконалення нормативно-правової бази, формування ефективного інституційного середовища, реалізацію програм підтримки бізнесу, стимулювання інноваційної діяльності та цифровізації. Для підтримки конкурентного потенціалу національної економіки важливим є впровадження принципів сталого розвитку, урахування потреб повоєнного відновлення та глобальних екологічних викликів.

Зважаючи на складні соціально-економічні умови, спричинені глобалізаційними процесами, воєнними діями та нестабільністю внутрішнього ринку необхідним є перегляд існуючих та розробка нових підходів до управління конкурентною поведінкою інституціонально-економічних суб'єктів. У цих

умовах усі учасники повинні адаптуватися до нових вимог ринку, підвищувати якість і конкурентоспроможність продукції, запроваджувати сучасні технології та орієнтуватися на моделі сталого розвитку.

Особливої актуальності набуває питання побудови ефективного державно-приватного партнерства, здатного забезпечити фінансову підтримку, консультаційний супровід, освітні програми, інституційну допомогу у реалізації стратегічних проектів. Таким чином, управління конкурентною поведінкою інституціонально-економічних суб'єктів національної економіки виступає одним із ключових напрямів підвищення стійкості та конкурентоспроможності економіки України в умовах інтеграції до європейського та світового економічного простору.

Ураховуючи викладене, тема дослідження є надзвичайно важливою і актуальною з наукової та практичної точок зору.

2. Зв'язок теми дослідження з планами науково-дослідних робіт. Дисертаційна робота виконана відповідно до тематичного плану науково-дослідних робіт за темами:

- "Зелене" зростання та циркулярна економіка: українські перспективи післявоєнного відновлення (державний реєстраційний номер 0122U202055), де внесок авторки полягає в обґрунтуванні синергетичної методології дослідження підприємств і держави як дисипативних систем економічної сфери суспільства, що передбачає використання мікроскопічного аналізу середовища підприємствами та макроскопічного аналізу середовища державою;

- Цифровізація соціально-економічних систем: сучасний стан та перспективи розвитку (державний реєстраційний номер 0122U202056), де внесок авторки полягає в обґрунтуванні концепції цифровізації держави, підприємств та їх взаємодій шляхом визначення напрямів дослідження, оцінки впливів, виявлення ризиків корупційних відносин, аналізу кіберзагроз та формування правових і безпекових механізмів захисту інформації.

3. Особистий внесок здобувача в одержанні наукових результатів. У дисертаційній роботі представлено наукові положення та оригінальні результати дослідження, отримані здобувачем самостійно, які відзначаються теоретичною значущістю та практичною цінністю. Особистий внесок полягає у обґрунтуванні теоретико-методичних засад управління конкурентними моделями господарської поведінки інституціонально-економічних суб'єктів в умовах динамічного середовища.

Дисертаційна робота є самостійно виконаною завершеною науковою кваліфікаційною працею, результати якої висвітлені у публікаціях автора. Усі подані до захисту наукові положення та пропозиції створені здобувачем особисто. Внесок у колективні дослідження конкретизовано у списку основних наукових праць. Робота не містить матеріалів із кандидатської дисертації автора.

Дисертаційна робота відповідає принципам академічної доброчесності, в роботі відсутні текстові запозичення без належного посилання на джерело.

Поставлені у дослідженні завдання вирішувалися із застосуванням загальнонаукових і спеціальних методів, серед яких: *методи індукції та дедукції при формулюванні концептуального бачення економічної поведінки інституціонально-економічних суб'єктів, метод конкретики при систематизації*

системи внутрішніх та зовнішніх чинників впливу на об'єкт дослідження; *класифікації, теоретичного узагальнення; порівняння* при виявленні сили впливу груп зовнішніх чинників на економічну поведінку держави; *методи моделювання* – при оцінюванні інтегрованого впливу чинників середовища на господарську поведінку держави за методикою інтегрованого PESTLE і SWOT-аналізу; *графічний метод* – при наочному представленні результатів дослідження.

4. Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків, рекомендацій, які захищаються. дані Державної служби статистики України, аналітичні матеріали Міністерства економіки, докільця та сільського господарства України, Міністерства з питань стратегічних галузей промисловості України, Рахункової палати, Бюро економічної безпеки, бази даних міжнародних організацій, офіційні звіти міжнародних організацій, аналітичні оцінки рейтингових агентств, монографічні дослідження, наукові публікації, матеріали наукових конференцій, дані з електронних ресурсів мережі Інтернет.

Дисертаційна робота містить обґрунтовані висновки на основі одержаних здобувачем достовірних результатів. Достовірність результатів підтверджується репрезентативністю використаної інформаційної бази (888 джерел), верифікацією отриманих результатів через їх порівняння з даними інших наукових досліджень, практичною апробацією окремих положень дослідження під час участі у науково-практичних конференціях та професійних дискусіях тощо.

5. Основні результати дослідження, ступінь їх наукової новизни та значущості, полягає в наступному:

уперше:

1) запропонована концепція держави як системного інституціонального суб'єкта, що функціонує одночасно у політичній, соціальній, економічній сферах й впливає на розвиток культурно-духовної сфери суспільства. В основі цієї концепції покладена ідея надання системної характеристики держави, застосовуючи модельну композицію зв'язків [держави – (влада – власність) – суспільство – індивіди];

2) запропоновано концепцію діалектичного зв'язку кратологічного, тимологічного та аксіологічного підходів у трактуванні держави як суб'єкта публічного управління та економічного суб'єкта;

3) запропонований системно-синергетичний концепт визначення й структурування господарсько-управлінських відносин держави та недержавних інституцій (підприємств) в контексті поведінкового підходу;

4) запропонована методика розрахунків показників сили та індексів інтенсивності інтегрованого впливу різнорівневих чинників зовнішнього і внутрішнього середовища на вибір державою і підприємствами моделей господарської поведінки у економічній сфері суспільства;

удосконалено:

1) визначення видового поняття «економічна поведінка»;

2) характеристику структури економічної діяльності недержавних інституцій, в якій виділено управлінську та виробничу підсистеми;

3) визначення змістового наповнення понять: принципи, правила, норми поведінки недержавних інституцій у відносинах з широким колом суб'єктів (державою, партнерами, конкурентами, споживачами, закордонними структурами);

4) концепцію трактування держави як соціального суб'єкта;

5) термінологію опису поведінки держави у сфері публічного управління, соціально-політичний, економічний сферах шляхом встановлення розбіжностей між типовим поняттям «модель держави», родовим поняттям «модель діяльності держави»;

набули подальшого розвитку:

1) концепція державно-приватного партнерства (ДПП) тим, що визначена необхідність існування певних умов ефективності і результативності взаємодії держави і недержавних інституцій у формі партнерств;

2) класифікація моделей ДПП завдяки використанню додаткового критерію - рівня відповідності економічних інтересів учасників ДПП соціальним потребам та інтересам суспільства, громад;

3) синергетична методологія дослідження підприємств і держави як дисипативних систем економічної сфери суспільства,

4) класифікація внутрішніх і зовнішніх чинників шляхом побудови профілів «точок» їх найвпливовіших взаємодій на господарську поведінку держави і підприємств;

5) концепція державного управління завдяки виділення рівнів його дослідження:

б) концепція сервісизації держави;

7) концепція цифровізації держави, підприємств та їх взаємодій.

6. Практичне значення роботи полягає в тому, що основні положення дисертаційної роботи дозволяють створити теоретико-методологічне та практичне підґрунтя для управління конкурентною поведінкою інституціонально-економічних суб'єктів національної економіки в умовах глобальних викликів. Використання одержаних результатів дозволить підвищити рівень обґрунтованості управлінських рішень щодо вибору моделей економічної поведінки державою і підприємствами в системі їх соціально-економічних взаємовідносин.

Найважливіші теоретичні положення, практичні розробки, методичне забезпечення і висновки, що представлені в дослідженні, частково доведено до рівня рекомендацій та впроваджено в діяльність громадської організації та закладу вищої освіти, що підтверджується офіційними довідками (актами) про впровадження:

- МГО «*Міжнародна академія інформатики*». Впроваджено запропоновані в дисертації підходи до обґрунтування цифрового аспекту взаємодій держави та підприємств. Використано сформовані напрями дослідження цифрових трансформацій поведінки інституціональних суб'єктів у політичній, економічній, соціальній та технологічній сферах. (довідка №2625-01/11 від 15.01.2025 р.);

- ВНЗ «*Національна академія управління*» (акт від 30 січня 2025 р.) – при підготовці навчально-методичних матеріалів та викладанні дисциплін «*Національні економіки в умовах глобалізації*», «*Порівняльний аналіз правил*

конкуренції з ЄС», «Стратегії економічного розвитку в умовах глобалізації» та «Цифрова економіка».

В цілому, запропоновані підходи та методи управління конкурентною поведінкою інституціонально-економічних суб'єктів національної економіки можуть слугувати основою для подальших досліджень у сфері конкурентної політики, економічної безпеки та державного регулювання. Розроблені рекомендації можуть бути використані для вдосконалення механізмів державної підтримки підприємницького сектору в умовах європейської інтеграції та глобальних викликів, впровадження інноваційних моделей державно-приватного партнерства, а також для формування стратегій розвитку національної економіки, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності підприємств, зміцнення інституційної спроможності держави та гармонізацію економічного середовища з конкурентними правилами ЄС.

Вважаємо за доцільне рекомендувати автору направити результати дисертаційної роботи до відповідних державних органів та установ з метою їх подальшого практичного впровадження, що сприятиме посиленню прикладного змісту проведеного дослідження.

7. Повнота викладення матеріалів дисертації в публікаціях та особистий внесок у них автора. Основні результати дисертаційної роботи опубліковано в 49 наукових працях, 30 статей у наукових фахових виданнях України (з яких 12 статей у наукових виданнях, що індексуються у Web of Science Core Collection та/або Scopus); 1 стаття у закордонному періодичному виданні; 2 - колективні монографії, а також 16 публікацій апробаційного характеру у збірниках матеріалів і тез доповідей міжнародних та всеукраїнських наукових й науково-практичних конференцій, семінарів і круглих столів..

Наукові публікації відповідають вимогам чинного законодавства України, зокрема вимогам п. 8 Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. №1197, та наказу Міністерства освіти і науки України №1220 від 23.09.2019 р. «Про опублікування результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук».

8. Апробація результатів дослідження. Найвагоміші результати дослідження доповідались, обговорювались і отримали схвалення на: Міжнародній науково-практичній конференції «Інклюзивний розвиток національної економіки: глобальні тенденції, можливості України та роль агропродовольчого сектору» (м. Київ, 2021, 2023 роки); Міжнародній науково-практичній конференції «Роль молоді у розвитку АПК України» (м. Київ, 2021, 2023, 2024, 2025 роки); 2nd International Scientific Conference “Challenges and Opportunities for Rural Development”, Warsaw, Poland, 2022; The International Conference on Business and Technology (ICBTISTANBUL’2023), Istanbul, Turkey, 2023; The 4thInternational Conference on Computational and Experimental Methods in Mechanical Engineering (ICCEMME-2023), Gr. Noida, India, 2023; 9 Days International Webinar Series for Business Research organized by School of Business Studies from 14/12/2023-22/12/2023 in online mode, Himgiri Zee University, India, 2023; The International Conference on Business and Technology (ICBTCAMBRIDGE’2024), Istanbul, Turkey and University of Cambridge, United

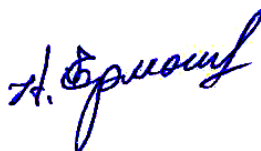
Kingdom, 2024; Online five days international FDP on application of emerging digital technologies in business management, Gr. Noida, India, 2024.

9. Оцінка мови і стилю дисертації. Дисертаційна робота написана державною мовою, текст викладено науковим стилем, робота відзначається логічною структурною побудовою. Стиль викладу наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечує достовірність і легкість сприйняття. Зміст дисертації відповідає визначеним завданням дослідження, розкриває тему роботи і свідчить про її цілісність та завершеність.

10. Загальний висновок. Дисертація Алексеєвої Катерини Андріївни на тему: «Управління конкурентною поведінкою інституціонально-економічних суб'єктів національної економіки» відповідає паспорту спеціальності 08.00.03 – економіка та управління національним господарством, яка подана на здобуття наукового ступеня доктора наук, за актуальністю, ступенем новизни, науковим рівнем та практичною цінністю, змістом та оформленням повністю відповідає вимогам п. 7, 8, 9 «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. №1197 (зі змінами) та «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», наказ МОН України № 40 від 12.01.2017 р. (зі змінами).

Рекомендувати дисертаційну роботу Алексеєвої Катерини Андріївни на тему: «Управління конкурентною поведінкою інституціонально-економічних суб'єктів національної економіки», подану на здобуття ступеня доктора наук до захисту у докторській раді Д 26.889.01 за спеціальністю 08.00.03 – Економіка та управління національним господарством.

Рецензент

Микола ЄРМОШЕНКО

Рецензент

Марина ШТАНЬ

Рецензент

Ірина ШТУЛЕР

«05» березня 2025 року